

Streuvelds, Stijn (1971), *Volledig werk I. s.l., Orion.*

DORPSGEHEIMEN II (1904)

Kinderzieltje

Dit is het onnozelle verhaal dat ik bij Streuvels (en misschien zelfs ooit) gelezen heb: ongeloofwaardig, langdradig, sentimenteel.

Alentje heeft nog twee zusjes. Die worden door de moeder verwend en vertroeteld (symbool is: ze mogen op haar schoot zitten en Alentje niet). De twee gaan naar school, maar Alentje niet. Zij moet wroeten en werken (vooral gras snijden voor de konijntjes) en flaneert dus de hele dag rond in veld en weide. Ze heeft een ongebreidelde fantasie en beseft eigenlijk niet hoe slecht ze behandeld wordt door de boosaardige moeder en zusters, die haar niets gunnen, bekritisieren en beledigen. Op een dag ontmoet ze de gekke, vijftienjarige Poelde, die haar uitlegt dat zij het kind is van de brouwer met een onbekende vrouw en dat ze bij haar moeder ondergebracht is tegen een vergoeding. Haar moeder en haar vader zijn dus haar ouders niet. De echte moeder woont ergens in de stad en Poelde stelt voor om haar te gaan zoeken, maar voor de reis is geld nodig. Uit nieuwsgierigheid trekt Alentje naar het huis (een kasteel eigenlijk) van de brouwer en loopt daar in de tuin de vrouw van de brouwer tegen het lijf. Als ze zegt wie ze is, begint die vrouw te blozen en geeft aan Alentje een zilverstuk om nieuwe kleren te kopen.

Alentje zou nu haar moeder kunnen gaan zoeken of nieuwe kleren kopen, maar in plaats daarvan loopt ze naar huis, toont het zilverstuk en zegt dat haar twee zusjes (die niets tekort hebben) daarmee kleren kunnen gaan kopen. In ruil smeekt ze om toch een keer op de schoot van haar moeder te mogen zitten. De ontroerde moeder neemt het kind op en sluit het in haar armen. Sentimenteler kan het niet.

Zoals zo dikwijls bij Streuvels is het verhaal ook nog veel te langdradig, vooral in het begin waarin de dromerij van Alentje geschetst wordt. Het enige echt geslaagde onderdeel is dat waarin Streuvels vertelt hoeveel Alentje van haar drie konijntjes houdt (in feite zijn twee ervan van haar zusters) en hoeveel verdriet ze heeft wanneer de moeder ze verkoopt op de markt om met het geld voor haar drie kinderen een nieuw kleedje te kopen, terwijl ze, tot overmaat van verdriet, naar huis komt met slechts twee kleedjes en tot Alentje zegt dat zij dan maar de afgedragen kleren van haar zusjes moet dragen. Zoals ook zo vaak bij Streuvels klopt ook hier iets niet want Alentje is de oudste. Hoe kan zij dan de te klein geworden of versleten kleren van haar zusjes aantrekken?

Dit is een verhaal beneden het niveau van Streuvels. Niet te geloven dat hij zoiets publiceerde.

Martje Maertens en de Misdadige Grafmaker

Ook dit is geen sterk verhaal en bovendien is de ontknoping echt flauw. Het gaat over de schoenmaker-lantaarnopsteker Martje. Zijn vrouw Siska sterft plots en omdat ze zo arm is, wordt ze begraven in arme grond, terwijl de rijke vrouw van Vanneste in betaalde grond begraven wordt, vlak onder de kerkhoflantaarn die Martje elke avond aansteekt. Martje droomt ervan dat zijn vrouw onder die lantaarn zou liggen, maar dat kan natuurlijk niet. Tot Sander, horlogemaker en grafdelver, hem voorstelt om de nacht na de begrafenis de twee kisten te ontgraven en van plaats te verwisselen. Tot hiertoe is het verhaal nog logisch en zelfs enigszins spannend. Maar dan – en dat is bij Streuvels al te vaak het geval – klopt de logica van het verhaal niet meer. Hoewel Martje Sander oneindig dankbaar is, des te meer omdat ze een tijdlang ruzie hebben gehad die nu weer bijgelegd is, zit hij hem de hele tijd ongerust te maken door leugens te vertellen over mensen die zouden weten of gezien hebben wat ze gedaan hebben. Hij schept er genoeg in om Sander de schrik op het lijf te jagen (hoewel dat absoluut niet in overeenstemming te brengen is met zijn brave karakter, noch met zijn dankbaarheid tegenover Sander) en die neemt de verhalen ernstig met het gevolg dat hij op het

einde zelfmoord pleegt omdat hij achtervolgd wordt door het spook van de vrouw van Vanneste en door schuldgevoel. Sander wordt nu zelf begraven in ongewijde grond bij de (zelf)moordenaars, ook al is hij heel zijn leven een voorbeeldig christenmens geweest. In de flauwe laatste bladzijden neemt Martje zich voor om bij de pastoor alles op te biechten zodat zijn vriend een gewijde begrafenis zou kunnen krijgen (wat ook nergens op slaat want zelfmoord was toen zonde om het even wat de reden of oorzaak was) maar hij doet het de volgende dag toch niet.

CITATEN

1529: - De tijd zal u helpen, zegde hij als bij zichzelf; we houden te veel aan ons leven en de doden zijn gauw vergeten, eens dat ze onder de eerde zitten...

1548: - 't Zijn geen lachedingen, 't kan gebeuren dat 't gedoken blijft voor de mensen en dan is het goed, maar 't ander... 't ander...

- Wat ander? Vroeg Martje nieuwsgierig

- Dat kan ik u niet zeggen. En na een tijdeke zwijgens, 't is al drie nachten dat ik niet geslape heb, Martin; 'k en kan niet meer slapen, zie hij gemeenstig, 'k en geraak het niet kwijt, 't en laat mij niet los.

- 't Is een droom Sander, dat zal voorbijgaan.

1547: En nu kreeg Martje danige goeste om te lachen met Sanders ingebeelde vrees, die toch maar trunterij was. De grote kerel zat daar zo dutsachtig en zo verdiept in gedachten; 't was om medelijden te krijgen en Martje vond het zo kluchtig, nu dat hij zelf, weeldig als een sloeberke, zijn wens had, Sander te zien, die aan 't eindetje bleef knauwen en pezeweven over iets dat goed en wel voorbij was.

1550: want 't deed hem een wonder genoeg de grote, lange kerel daar bibberachtig te zien zitten en, in zijn onwetendheid zocht hij nieuwe dingen uit om de onrust van de grafmaker nog aan te stoken.

1552: En Matje loech luid om zijn eigen verzinsels en om 't beklagenswaardig wezen dat Sander zette als hij dit hoorde.

1552: en op zijn beurt overdreef hij nu de ernstigheid van de zaak, omdat hij meende dat het gevaar hun vriendschap nauwer toehaalde en om dat zij er evenveel belang in hadden. [Dat slaat nergens op.]

Ook dit is echt een flauw, flauw verhaal.

Op het kasteel

Ook dit is een heel flauw en veel te langgerekt verhaal. Het gaat over een kasteelheer, baron Ghislyn van Leiënbur, vrijgezel en laatste van zijn ras. Na een veel te lange inleiding waarin het kasteel tot in de kleinste details beschreven wordt, krijgen we de baron te zien, die een echte luilak en vreetzak is, maar die toch Latijn kent (1577) en voor zijn plezier boeken leest. Hij nodigt twee pachters uit van wie de een een haas heeft proberen te stropen, die hij evenwel dood heeft moeten achterlaten, en van wie de ander sparren afgezaagd heeft en op zijn zolder verbergt. De twee worden op het kasteel volgepropt met eten en zat gevoerd met wijn tot ze beginnen te vechten. Aan tafel krijgen ze zoveel voorgerechten dat ze de haas simpelweg niet meer kunnen opeten zodat de kasteelheer het in zijn eentje doet. Daarna worden ze allebei hardhandig buitengezet, maar in het dorp vertellen ze alleen dat ze goed gegeten hebben. Na hun vertrek schraapt de baron hun namen uit het pachtregister. Hij zal de huizen die zij huurden nu aan anderen verhuren.

Zoals zo dikwijls bij Streuvels zit ook dit verhaal vol tegenstrijdigheden. De baron gaat wel eens een pint drinken tussen het gewone volk in de Roskam (1567), maar twee bladzijden verder (1569) lezen we dat hij van "grove, magere, harde wezens [...] afkerig" is. Op 1570: "Voor hem waren het de levelingen [= microben, kleine wezens] uit een mindere wereld". Wanneer hij op 1573 zijn kasteel binnengaat daalt hij de stenen trap af, wat toch wel vreemd is voor een kasteel dat volgens de eerste bladzijde op een "verheven eiland" ligt. Op 1569 lezen we: "Van zijn eigen verleden en van al de voorzaten der adellijke familie wisten de pastoor en de schoolmeester meer dan hij zelf – hij

bekommerde zich niet om die zaken.” Maar op 1576 lezen we: “Op de lange, lage leestafels lagen de zware folianten nog open, de bundels en rollen geel-glimmend perkament, vol oude wijsheid en verholten kennissen. Hier had hij al de stukken bijeen om nachten en dagen lang in te leren, ’t geen zijn wijze voorouders er met vaste tekens geboekt hadden: al hun wetenschap over de godheid, de loop der sterren, de hoge veerdigheid der meetkunde, de vergane dingen der toverkunst en alchimisterij.” Hij is de laatste telg van zijn geslacht maar toch lezen we op 1582-1583: “Hij had nog niets uitgevoerd, hij had enkel geleefd en dat zou hij trachten zo wel en zo lang mogelijk uit te houden, en er voor te zorgen dat, latertijd, geen andere Baron van Leiënborg eens op zijn beeltenis zou staren, – gelijk hij het nu deed op die van zijn voorouders.” Maar hoe zou dat kunnen, aangezien hij de laatste is.

GRAMMATICA

1572: De vraag stellen ware een teken dat er zucht was naar afwezige dingen, of dat het geluk zelf vervelend wordt. [i.p.v. “werd”]

SPELLING

1574: specereien

1578: tot hij onderaan in de stenen keuken kwam, waar Frikke, die nu zonder livrei en met een gewone blauwe voorschoot, bij de meid aan ’t werk was.

ZETFOUTEN (selectie)

1596: en hij zoch naast zich

1597: wat er gebeurd qas

De hele bundel *Dorpsgeheimen II* is een complete mislukking.

Philip Vermoortel

04-2021